

11. Yankovoi, R., Stadniichuk, R., Zhosan, H., Garafonova, O., Biriukov, I. Innovative Transformation of a Financial Institution in the Context of Digitalisation and Its Impact on Social Conflict Management. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice. 2024, 2(55), pp. 75–88 DOI: 10.55643/fcaptp.2.55.2024.4386

DOI 10.33111/vz_kneu.39.25.02.08.054.060

УДК 332

Воротнікова Марина С.,
аспірантка кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна; E-mail: vorotnikova_maryna@kneu.edu.ua;
ORCID: 0000-0002-7932-087X

ЗМІСТ ТА ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ФІНАНСОВОЇ ЕКОСИСТЕМИ РЕЛОКАЦІЇ БІЗНЕСУ

Vorotnikova Maryna S.,
PhD student at the Department of Corporate Finance and Controlling,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman,
Kyiv, Ukraine;
E-mail: vorotnikova_maryna@kneu.edu.ua;
ORCID: 0000-0002-7932-087X

THE CONTENT AND ECONOMIC NATURE OF THE FINANCIAL ECOSYSTEM OF BUSINESS RELOCATION

Анотація: У статті досліджено зміст та економічну природу фінансової екосистеми у контексті релокації бізнесу, яка стає невід'ємною частиною сучасних економічних процесів під впливом глобальних викликів, таких як війни, економічна нестабільність, природні катастрофи та пандемії. Особлива увага приділяється взаємозв'язку між фінансовою екосистемою, що включає банки, небанківські фінансові установи, інвестиційні фонди, державні регулятори та інфраструктурні рішення, і процесом переміщення бізнесу до нових локацій.

Аналіз літератури включає визначення терміну «фінансова екосистема», надані провідними науковцями, такими як Річард Демігг-Кунт, Чарльз Гудхарт, Елене Карлсон, Джозеф Стігліц, а також українськими дослідниками Оленою Суслівською та Андрієм Гриценком. Автори відзначають, що гармонійна взаємодія елементів фінансової екосистеми є необхідною для ефективного розподілу ресурсів, підтримки економічної стабільності та адаптації до зовнішніх викликів.

У статті представлено статистичні дані щодо релокації бізнесу в Україні з початку повномасштабних воєнних дій до 2024 року, коли зафіксовано 18 944 переміщення підприємств між регіонами. Проаналізовано основні напрямки релокації з регіонів із високою загрозою безпеці (Київ, Дніпропетровська, Харківська області) до безпечніших областей, таких як Львівська. При цьому зазначено, що регіони з високою бізнес-активністю є як джерелами релокації, так і місцями повернення бізнесу після стабілізації.

Особливу увагу приділено державним та міжнародним програмам підтримки релокованого бізнесу, зокрема програмі «Доступні кредити 5-7-9 %», яка надає пільгове фінансування, та грантовим ініціативам Європейського банку реконструкції та розвитку. Також розглянуто роль цифрових платформ, таких як «MAKE IN UA: Relocation», у спрощенні процесу релокації.

Автори дійшли висновку, що адаптація фінансової екосистеми до викликів війни є ключовою для забезпечення економічної стабільності та підтримки бізнесу.

Стаття має практичну цінність для урядових установ, фінансових організацій та підприємств, які планують або здійснюють релокацію.

Ключові слова: релокація бізнесу, фінансова екосистема, пільгове кредитування, гранти, економічна стабільність.

Abstract: The article examines the content and economic nature of the financial ecosystem in the context of business relocation, which has become an integral part of modern economic processes under the influence of global challenges such as wars, economic instability, natural disasters, and pandemics. Special attention is paid to the relationship between the financial ecosystem, which includes banks, non-banking financial institutions, investment funds, government regulators, and infrastructure solutions, and the process of business relocation to new locations.

The literature review includes definitions of the term «financial ecosystem» provided by leading scholars such as Richard Demirgüç-Kunt, Charles Goodhart, Eleanor Carlson, Joseph Stiglitz, as well as Ukrainian researchers Olena Suslovska and Andriy Hrytsenko. The authors emphasize that the harmonious interaction of the elements of the financial ecosystem is essential for the efficient allocation of resources, maintaining economic stability, and adapting to external challenges.

The article presents statistical data on business relocation in Ukraine from the onset of full-scale military actions to 2024, during which 18,944 business relocations between regions were recorded. The primary relocation routes are analyzed, highlighting movements from regions with high security risks (Kyiv, Dnipropetrovsk, and Kharkiv regions) to safer regions, such as the Lviv region. It is noted that regions with high business activity serve both as sources of relocation and as destinations for businesses returning after stabilization.

Special attention is given to national and international programs supporting relocated businesses, particularly the «Affordable Loans 5-7-9 %» program, which provides preferential financing, and grant initiatives by the European Bank for Reconstruction and Development. The role of digital platforms, such as «MAKE IN UA: Relocation» in facilitating the relocation process is also examined.

The authors conclude that adapting the financial ecosystem to the challenges of war is crucial for ensuring economic stability and supporting businesses. The article holds practical value for government institutions, financial organizations, and businesses planning or conducting relocation.

Keywords: business relocation, financial ecosystem, preferential lending, grants, economic stability.

JEL codes: L25, O18, R23.

Постановка проблеми: Сучасні глобальні виклики, такі як економічна нестабільність, воєнні дії та пандемії, змушують бізнес адаптуватися до нових реалій шляхом релокації. Особливої уваги потребує дослідження ролі фінансової екосистеми у підтримці релокації бізнесу в умовах кризових ситуацій.

Аналіз досліджень і публікацій: їх систем в умовах глобалізації, де наголошується на потребі адаптації фінансових інструментів до нових викликів. У контексті кризових трансформацій фінансових систем робота Суслівської [1] виділяє адаптивність як ключовий чинник виживання економічних агентів. На офіційних сайтах українських державних установ [2; 3; 4] висвітлюються практичні аспекти реалізації програми «Доступні кредити 5-7-9 %», яка забезпечує фінансову підтримку релокованим підприємствам. Окремий ресурс [5] — урядова програма «MAKE IN UA: Relocation» — надає інформацію про механізми підтримки бізнесів під час переміщення, зокрема у сфері логістики, пошуку приміщень та залучення працівників. Профільні інформаційні платформи також повідомляють

про програми підтримки релокації підприємств. Зокрема, [7] зазначає, що ЄБРР поновив грантову програму для підприємств, які змінюють локацію. Сайт Донецької ОВА [8] повідомляє про релокацію агропромислових підприємств Донецчини на Львівщину, що підтверджує міжрегіональну кооперацію. Ресурс Юрліга [9] подає практичний аналіз реструктуризації кредитних зобов'язань під час війни. У свою чергу, платформа [10] «Opendatabot» надає аналітичні дані щодо масштабів релокації бізнесу в Україні у 2023 році. Варто також відзначити роботи Barseghyan і Terpliuk [11], де обґрунтовано теоретичні засади розробки програм релокації. Теоретичне підґрунтя глобального виміру релокації в умовах ентропії та цифрової трансформації подано у дослідженні Terpliuk і Fomenko [12–13]. У продовження цієї теми Terpliuk та ін. [14–15] представили ентропійний підхід до бізнес-релокації, адаптований до моделі сталого розвитку. Крім того, у статті Terpliuk та ін. [16–18] обґрунтовано підходи до управління відповідальним споживанням і виробництвом у глокалізованих умовах. Окрема робота Terpliuk і Fomenko [19] розглядає моделі колаборації стейкхолдерів у регіональних екосистемах, що сприяють підтримці релокованого бізнесу.

Особливу увагу приділено взаємозв'язку фінансової екосистеми з процесом релокації бізнесу. Дослідники підкреслюють, що ефективність фінансової екосистеми є критичною у періоди значних економічних викликів, таких як війна чи економічна криза, коли підприємства змушені переміщувати свої ресурси та операційну діяльність. Фінансова екосистема, забезпечуючи доступ до пільгових кредитів, грантів і фінансових інструментів, сприяє мінімізації втрат бізнесу під час релокації та адаптації до нових умов.

Зазначається, що релокація є складним процесом, який впливає на фінансові потоки та вимагає створення нових фінансових інструментів, таких як програми «Доступні кредити 5-7-9 %», а також ініціативи міжнародних організацій, як-от гранти ЄБРР. У дослідженнях наголошується на важливості адаптивності фінансової екосистеми, яка дозволяє ефективно підтримувати бізнес у таких умовах.

Методика дослідження. В основі роботи лежить аналіз наукових праць, статистичних даних, урядових програм та прикладів релокації бізнесу. Використано методи системного аналізу, порівняльного аналізу та узагальнення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Потребує уточнення роль цифрових технологій і специфічних фінансових інструментів у підтримці релокації бізнесу. Також важливо дослідити вплив локальних фінансових ініціатив на стабільність регіонів, що приймають релокований бізнес.

Метою статті є аналіз економічної природи фінансової екосистеми в контексті релокації бізнесу та визначення ключових чинників, які забезпечують ефективність цього процесу.

Основні результати дослідження. Сучасні глобальні виклики, включаючи економічну нестабільність, воєнні дії, пандемії, змушують бізнес адаптуватися до нових реалій шляхом релокації. Це процес, що передбачає переміщення активів, персоналу, виробництва та інших елементів бізнесу до більш сприятливих умов. Однією з ключових складових успішної релокації є фінансова екосистема, яка забезпечує взаємодію учасників у контексті фінансування та підтримки.

Термін «фінансова екосистема» широко використовується у фінансовій науці для опису складних взаємозв'язків між учасниками фінансового ринку. Цей концепт підкреслює важливість гармонійної взаємодії між фінансовими установами,

ринками, регуляторами та іншими суб'єктами. Аналіз визначень із наукових джерел дозволяє сформулювати більш повне уявлення про сутність цього поняття.

Річард Деміргүз-Кунт (Richard Demirgüç-Kunt) у праці «The Role of Financial Systems in Development» (2020 р.) визначає фінансову екосистему як «мережу фінансових установ, ринків, регуляторів та інфраструктури, яка сприяє ефективному розподілу ресурсів і забезпечує сталість економічного розвитку.» Вона відіграє ключову роль у сприянні економічному зростанню та забезпеченні фінансової стабільності [2].

Чарльз Гудхарт (Charles Goodhart) у праці «Financial Ecosystems: A Macroeconomic Perspective» (2018р.) зазначає, що «фінансова екосистема — це адаптивна система, яка об'єднує різноманітні суб'єкти фінансового ринку, забезпечуючи ефективність фінансової діяльності та стійкість до зовнішніх викликів». Він наголошує на її динамічному характері, який дозволяє системі адаптуватися до змінних умов ринку [3].

Елене Карлсон (Eleanor Carlson) у своїй роботі «Sustainability in Financial Markets» (2019 р.) визначає фінансову екосистему як «сукупність ринкових та регуляторних механізмів, що забезпечують фінансову стабільність і створюють умови для довгострокового розвитку економіки». Вона акцентує увагу на необхідності інтеграції інновацій у фінансові процеси [1].

Джозеф Стігліц (Joseph Stiglitz) у праці «Globalization and Its Discontents Revisited» (2017 р.) Стігліц розглядає фінансову екосистему як «інтегровану мережу фінансових агентів, що впливає на глобальні економічні процеси через обмін ресурсами та інформацією». Він підкреслює роль екосистеми в забезпеченні прозорості та стійкості фінансових потоків [4].

Олена Суслівська у статті «Адаптивність фінансових систем у кризових умовах» (2020 р.) зазначає, що «фінансова екосистема є адаптивною системою, яка може реагувати на виклики, забезпечуючи ефективну взаємодію різних суб'єктів». Вона розглядає інфраструктурну складову як ключовий елемент для подолання кризових явищ. [6]

Андрій Гриценко у своїй праці «Фінансова екосистема та її вплив на сталий розвиток регіонів» (2021р.) визначає екосистему як «комплекс фінансових інструментів, регуляторів та інфраструктурних рішень, що підтримують фінансову активність на місцевому та національному рівнях» [5].

Дослідники зазначають, що важливими елементами фінансової екосистеми є банки, небанківські фінансові установи, інвестиційні фонди, державні програми підтримки бізнесу та регуляторні органи.

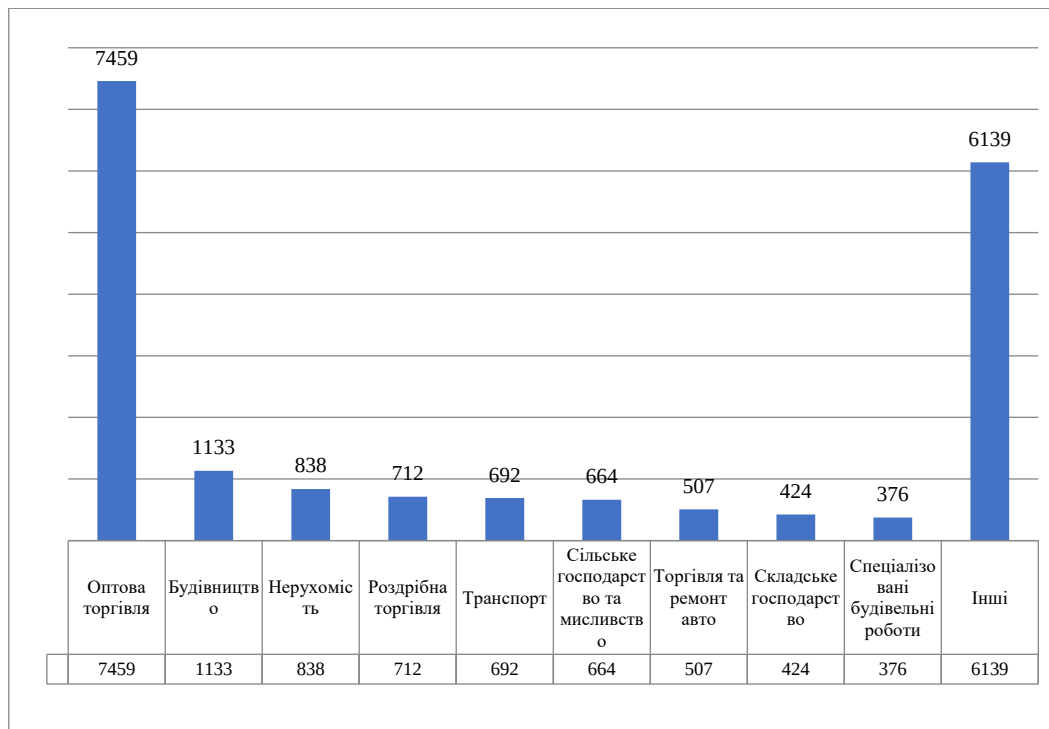
Релокація бізнесу є комплексним процесом, що впливає на функціонування фінансової екосистеми. Вона викликає зміни у фінансових потоках, змушує регіональні фінансові системи адаптуватися до нових умов, а також вимагає створення нових інструментів підтримки.

Релокація бізнесу є невід'ємною складовою сучасних економічних процесів. Особливої актуальності вона набуває в умовах воєнних дій, природних катастроф чи економічних криз, коли підприємства змушені переміщувати активи та операції до інших регіонів або країн. У цьому контексті важливо зрозуміти, як цей процес взаємодіє з фінансовою екосистемою — сукупністю інституцій, ринків, регуляторів та інфраструктури, що забезпечують сталий розвиток економіки.

Станом на 28.03.2024 18944 підприємств здійснили релокацію з одного регіону в інший в Україні від початку повномасштабної війни [14].

Таблиця 1

СФЕРИ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПАНІЙ, ЯКІ РЕЛОКУВАЛИСЬ

* Джерело: складено автором на основі [14].

Найбільша кількість бізнесів, що переїхали, відноситься до сфери оптової торгівлі — 7459 (що складає 39,4 % від загальної кількості). Також до топу увійшли компанії у сфері будівництва та нерухомості — 6 % та 4,4 % відповідно.

З лютого 2022 року по березень 2024 року, станом на 18.03.2024, найбільша кількість переміщення бізнесу зафіксована з таких регіонів: Київ — 6291; Дніпропетровська область — 1816; Київська область — 1616; Одеська область — 1194; Донецька область — 1031; Харківська область — 990.

Також, станом на 18.03.2024, найбільшу кількість ревокацій було здійснено до таких регіонів: Київ — 5283; Київська область — 1947; Дніпропетровська область — 1567; Харківська область — 1545; Одеса — 1428; Львівська область — 1298 [14].

Як ми бачимо зі статистичних даних, регіони, з яких здійснювалася релокація, також є регіонами, куди відбувалася релокація. Це зумовлено тим, що ці регіони є економічно важливими центрами з розвиненою інфраструктурою, бізнес-активністю та привабливими умовами для відновлення діяльності після стабілізації ситуації.

Отже, така динаміка релокації бізнесу з одних регіонів і до тих самих регіонів пов'язана з кількома факторами, які можна розглянути з точки зору логістики, економіки та соціально-демографічних умов:

1. Київ і Київська область:

Причини високої кількості релокацій з Києва та Київської області:

- Густота бізнес-активності: Київ є найбільшим економічним центром України, де зосереджено значну кількість підприємств різного масштабу.
- Загроза безпеці: На початку повномасштабного вторгнення Київ та область стали об'єктами атак, що змусило багато компаній переміститися.

Причини повернення бізнесу до Києва та Київської області:

- Центр ділової активності: Київ залишається головним хабом для бізнесу, з розвиненою інфраструктурою, доступом до міжнародних ринків і фінансових ресурсів.
- Відновлення безпеки: Після стабілізації ситуації в регіоні багато підприємств вирішили повернутися, щоб відновити зв'язки з клієнтами та партнерами.

2. Дніпропетровська область

Причини високої кількості релокацій з Дніпропетровської області:

- Близькість до зони бойових дій: Регіон розташований недалеко від прифронтових областей, що створювало загрозу для бізнесу.
- Евакуація виробництв: З регіону релокувалися великі підприємства, зокрема ті, що працюють у промисловості.

Причини високої кількості релокацій до Дніпропетровської області:

- Економічна потужність: Область залишається важливим промисловим центром із розвиненою інфраструктурою.
- Логістичний вузол: Зручне розташування регіону робить його привабливим для бізнесу, що працює на східні та центральні ринки.

3. Одеська область

Причини релокації з Одеської області:

- Ризик атак: Через стратегічну важливість порту Одеса була під загрозою ракетних ударів.
- Логістичні труднощі: Блокада портів ускладнила експортно-імпорتنу діяльність, змушуючи бізнес шукати альтернативи.

Причини релокації до Одеської області:

- Портова інфраструктура: Після стабілізації регіону бізнес повертається для відновлення морської торгівлі.
- Роль південного хабу: Одеса залишається важливим транспортним вузлом і торговим центром.

4. Харківська область

Причини релокації з Харківської області:

- Інтенсивність бойових дій: Харків зазнав значних руйнувань через близькість до зони бойових дій.
- Загроза життю працівників: Багато підприємств були змушені переміститися через небезпеку для персоналу.

Причини релокації до Харківської області:

- Відновлення безпеки: Після стабілізації ситуації частина підприємств вирішила повернутися до рідного регіону.
- Логістичні переваги: Розвинена інфраструктура залишається привабливою для бізнесу.

5. Львівська область

Причини релокації до Львівської області:

- Безпека: Західна Україна залишалася відносно безпечною протягом війни, що зробило її ключовим регіоном для релокації бізнесу.
- Транспортний коридор: Область є зручним пунктом для експорту до Європи.
- Державна підтримка: Львів активно впроваджував програми для релокованих підприємств, пропонуючи приміщення та податкові стимули.

Регіони з високою бізнес-активністю (Київ, Дніпро, Одеса, Харків) є як основними джерелами релокації через загрози безпеці, так і ключовими пунктами повернення через їхній економічний потенціал.

Безпека та інфраструктура залишаються визначальними факторами при виборі нової локації. Львівська область стала важливим регіоном для тимчасового розміщення бізнесу, особливо на початкових етапах війни. Ці процеси демонструють гнучкість бізнесу та прагнення адаптуватися до викликів, пов'язаних із воєнними діями.

Фінансова екосистема може бути дотичною до релокації через свою ключову роль у забезпеченні ресурсів, інфраструктури та підтримки для бізнесу, який здійснює переміщення. Взаємодія між фінансовою екосистемою та релокацією відображається у декількох аспектах:

1. Фінансова підтримка процесу релокації:

- Кредитування: Фінансова екосистема забезпечує доступ до пільгових кредитів для покриття витрат на транспортування обладнання, оренду приміщень та інші витрати, пов'язані з релокацією.

Наприклад, програма «Доступні кредити 5-7-9 %» в Україні. Ця державна ініціатива надає пільгові кредити для малого та середнього бізнесу. Під час війни умови програми були розширені: підприємства можуть отримати кредити до 60 млн. гривень під 0 % на період воєнного стану та протягом місяця після його завершення, з подальшою ставкою 5 % річних. Кошти можуть бути використані на інвестиційні цілі, рефінансування заборгованості та поповнення обігових коштів.

Відповідно до даних Міністерства, станом на 09.09.2024, за час дії воєнного стану в Україні за програмою «Доступні кредити 5-7-9 %» видано 60317 кредитів на 237,5 млрд. гривень (у тому числі банками державного сектору — 45332 кредити на 121,9 млрд. гривень), з яких:

- 24,6 млрд. гривень — на інвестиційні цілі;
- 63,7 млрд. гривень — на фінансування оборотного капіталу;
- 39,62 млрд. гривень — кредити для сільськогосподарських товаровиробників;
- 20,81 млрд. гривень — на переробку сільськогосподарської продукції;
- 57,56 млрд. гривень — на антивоєнні цілі;
- 17,45 млрд. гривень — кредитування в зоні високого воєнного ризику [9].

Відсоткове співвідношення сум виданих кредитів по Програмі «Доступні кредити 5-7-9 %», відповідно до цілей, на які вони були спрямовані, наведено у діаграмі:

Усього з моменту старту програми «Доступні кредити 5-7-9 %» підписано 95 139 кредитних договорів на 327,1 млрд. гривень, з них банками державного сектору економіки — 65 808 договорів на 148,5 млрд. гривень.

Рисунок 1. Програма «доступні кредити»

* Джерело: складено автором на основі [9].

У жовтні 2024 року уряд дозволив підприємствам, які станом на 22 лютого 2022 року працювали на територіях активних бойових дій або тимчасово окупованих територіях, по програмі «Доступні кредити 5-7-9 %» подовжити кредити на фінансування оборотного капіталу до 31 грудня 2026 року. Це рішення надає бізнесу більше часу та ресурсів для відновлення діяльності. Також уряд зменшив розмір базової винагороди банків або лізингодавців за договорами фінансового лізингу з 35 % до 28 %. Це оптимізує фінансування програми [7].

– Гранти: Міжнародні організації, такі як Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), надають цільові гранти для релокації бізнесу з постраждалих регіонів.

Грантова програма ЄБРР для релокації підприємств: Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) за підтримки Швейцарії та США поновив програму, яка надає гранти до 30 тис. євро на одну компанію для покриття витрат, пов'язаних з релокацією. Програма охоплює релокації, що відбулися після 24 лютого 2022 року або заплановані, та спрямована на підтримку виробничих малих та середніх підприємств [12].

– Інвестиційні фонди: Фінансові екосистеми створюють умови для роботи фондів, які фінансують релокаційні проекти, сприяючи стабільності економіки.

2. Створення нових фінансових інструментів

Страхові продукти: Розробка страхових продуктів, які покривають ризики, пов'язані з переміщенням активів і персоналу.

Гарантійні механізми: Банки надають фінансові гарантії для забезпечення зобов'язань підприємств у нових регіонах, таких як оплата оренди чи укладення нових контрактів.

Лізинг обладнання: Доступ до лізингових послуг дозволяє релокованим підприємствам швидше адаптуватися у новій локації, орендуючи необхідне обладнання.

3. Інфраструктурна підтримка

Фінансова екосистема сприяє розвитку фінансової інфраструктури в регіонах, які приймають релокований бізнес:

Банківські послуги: Відкриття нових відділень банків або мобільних офісів у регіонах, які приймають релоковані підприємства.

Електронні платформи: Розробка платформ для швидкого доступу до інформації, реєстрації бізнесу, подання заявок на фінансову допомогу чи субсидії.

Фінансово-консалтингові сервіси: Надання консультацій щодо управління фінансами в умовах релокації.

4. Регуляторна та державна підтримка

Фінансова екосистема включає взаємодію з державними органами, які можуть:

Запроваджувати податкові пільги для релокованих підприємств.

Розробляти державні програми підтримки бізнесу, такі як компенсація витрат на релокацію.

Забезпечувати координацію між підприємствами та фінансовими установами.

5. Розвиток регіональних економік

Інвестування в локальні економіки: Релокація стимулює зростання інвестицій у нові регіони через відкриття нових бізнесів і створення робочих місць.

Фінансове планування: Регіональні фінансові системи адаптуються до потреб релокованих підприємств, забезпечуючи їх сталість.

6. Підтримка під час кризових ситуацій

У періоди криз фінансова екосистема виконує стабілізаційну функцію, забезпечуючи підприємства доступом до ресурсів.

Наприклад, під час війни в Україні банки розробили програми реструктуризації боргів для релокованих підприємств, щоб зменшити їхнє фінансове навантаження. Спрощення процедур відкриття рахунків, адаптація умов кредитування та забезпечення швидкого доступу до фінансових ресурсів є критичними [8], [13].

Страхові компанії пропонують захист від ризиків, пов'язаних із релокацією: страхування майна, транспортування обладнання, втрати доходів.

Інвестиційні фонди залучають капітал для фінансування релокаційних проєктів, сприяючи розвитку нових регіонів.

7. Інтеграція цифрових фінансових технологій

Фінансова екосистема сприяє впровадженню цифрових рішень для релокації:

Автоматизація фінансових процесів: Використання FinTech-рішень для спрощення транзакцій і управління коштами;

Цифрові платформи: Наприклад, українська платформа «MAKE IN UA: Relocation», яка надає інформаційну підтримку.

«MAKE IN UA: Relocation» — це українська платформа, створена для підтримки підприємств, які змушені переміщувати свою діяльність через війну.

Її основна мета — допомогти бізнесу зберегти свою діяльність, знизити втрати та інтегруватися в безпечні регіони України [10].

Цілями платформи є:

- підтримка бізнесу під час релокації: надання інформаційної, організаційної та фінансової допомоги підприємствам, що переміщуються з регіонів, постраждалих від бойових дій;
- збереження економічної активності: допомога підприємствам у швидкому відновленні роботи, створенні робочих місць у нових регіонах та мінімізації економічних втрат;
- інтеграція підприємств у нові регіони: сприяння адаптації до нових умов та налагодження зв'язків із місцевими постачальниками, партнерами й адміністрацією.

До функцій та можливостей платформи відносяться:

- пошук приміщень: платформа містить базу доступних офісів, виробничих та складських приміщень у безпечних регіонах України, інформацію про вільні земельні ділянки для будівництва;
- організація транспортування: підтримка в транспортуванні обладнання, сировини, готової продукції та персоналу до нової локації;
- юридичний та адміністративний супровід: консультації щодо змін юридичної адреси, реєстрації бізнесу у новому регіоні та доступу до податкових пільг;
- фінансова підтримка: інформація про пільгові кредити, державні та міжнародні гранти для релокованих підприємств, підтримка у поданні заявок на участь у програмах фінансування;
- підтримка у налагодженні роботи: допомога у пошуку місцевих постачальників, підрядників та логістичних компаній, рекомендації щодо адаптації бізнесу до нових умов.

Перевагами платформи є:

- централізоване рішення: Єдиний інструмент для вирішення організаційних, фінансових та логістичних питань;
- економія часу: швидкий доступ до перевірених даних про приміщення, фінансові програми та послуги;
- підтримка від держави та партнерів: платформа працює у співпраці з урядом України, міжнародними організаціями та місцевими адміністраціями;

Платформа буде корисною для:

- малого та середнього бізнесу, який зазнав впливу війни;
- виробничих підприємств, які потребують допомоги у відновленні потужностей;
- ІТ-компанії, логістичних фірм, агробізнесу, ритейлу та інших сфер діяльності.

Платформа працює таким чином:

1. Реєстрація на платформі: підприємство заповнює заявку з інформацією про потреби: приміщення, транспорт, фінансування.
2. Аналіз запиту: команда платформи обробляє запит, надаючи рекомендації щодо можливих рішень.
3. Надання підтримки: підприємству надається інформація про доступні приміщення, гранти, кредити та логістичні сервіси [10].

Приклад успішного використання

Підприємство з Донецької області, що займалося виробництвом меблів, через платформу знайшло нове виробниче приміщення у Львівській області. За допомогою програми «Доступні кредити 5-7-9 %» було профінансовано транспортування обладнання та оренду приміщення. Вже через три місяці підприємство відновило свою діяльність [11].

Фінансова екосистема є невід'ємною частиною процесу релокації, забезпечуючи фінансову, інфраструктурну та консультаційну підтримку. Її функціонування дозволяє підприємствам знизити ризики, мінімізувати витрати та забезпечити сталість бізнесу в нових умовах.

Дискусія. У статті порушено кілька важливих дискусійних питань, що стосуються підходів до релокації бізнесу та ролі фінансової екосистеми в цьому процесі. Зокрема, розглянуто:

1. Роль держави у створенні умов для ефективної релокації бізнесу. Постає питання, наскільки державні програми, такі як «Доступні кредити 5-7-9 %» або компенсація витрат на релокацію, є ефективними для стимулювання бізнесу до переміщення та відновлення діяльності в нових регіонах. Дискусія стосується також того, чи повинна держава зосереджуватися лише на фінансовій підтримці або ж забезпечувати ширший спектр послуг, таких як інфраструктурна адаптація та адміністративна допомога.

2. Доцільність використання міжнародних грантів як основного інструменту підтримки релокації. З одного боку, грантові програми, такі як ініціативи ЄБРР, забезпечують релоковані підприємства необхідними ресурсами для відновлення. З іншого боку, постає питання, чи достатньо грантів для сталого розвитку бізнесу, враховуючи їхній обмежений масштаб і короткостроковий характер. Альтернативою може бути розвиток інвестиційних фондів або пільгового кредитування.

3. Ефективність фінансової екосистеми України в умовах війни. Дискусія зосереджена на тому, чи здатна фінансова екосистема України, яка включає банки, страхові компанії, інвестиційні фонди та цифрові платформи, адаптуватися до викликів війни. Зокрема, важливо оцінити здатність банків забезпечувати доступ до пільгових кредитів та реструктуризувати борги, а також роль цифрових платформ, таких як «MAKE IN UA: Relocation», у спрощенні процесу релокації.

Крім того, в статті виділено загальні суперечності між короткостроковими та довгостроковими підходами до підтримки бізнесу. Наприклад, чи має релокація розглядатися як тимчасовий захід для збереження діяльності підприємств, чи як стратегія управління ризиками, що дозволяє компаніям адаптуватися до глобальних викликів. Це питання залишається відкритим, оскільки потребує балансу між економічною ефективністю, фінансовою підтримкою та забезпеченням стійкості підприємств.

Висновки. У статті підсумовано ключові аспекти, які визначають роль фінансової екосистеми у процесі релокації бізнесу, та запропоновано кілька важливих висновків:

1. Фінансова екосистема є ключовим елементом підтримки бізнесу під час релокації. Банки, інвестиційні фонди, страхові компанії та інші учасники фінансового ринку забезпечують доступ до ресурсів, необхідних для транспортування обладнання, оренди приміщень і відновлення діяльності. Програма «Доступні кредити 5-7-9 %» та грантові ініціативи ЄБРР є прикладами ефективної підтримки.

2. Регіони з високою бізнес-активністю одночасно є джерелами і пунктами релокації. Статистичні дані демонструють, що такі регіони, як Київ, Дніпропетровська та Одеська області, активно переміщують бізнес і приймають нові підприємства. Це зумовлено їхнім економічним потенціалом, розвинутою інфраструктурою та логістичними можливостями.

3. Цифрові платформи спрощують процес релокації. Такі ініціативи, як «MAKE IN UA: Relocation», відіграють важливу роль у зменшенні адміністративного навантаження на бізнес, сприяють пошуку приміщень, отриманню консультацій та доступу до фінансової підтримки.

4. Адаптація фінансової екосистеми до умов війни є критичною. Сучасні виклики, включаючи війни та економічну нестабільність, вимагають розробки нових фінансових інструментів, таких як спеціалізовані страхові продукти, механізми гарантування кредитів та цифрові сервіси для релокованого бізнесу. Фінансова система України демонструє гнучкість, але потребує подальшого вдосконалення для реагування на нові виклики.

5. Релокація бізнесу має розглядатися як стратегія управління ризиками. Це не лише інструмент для збереження бізнесу під час кризових ситуацій, але й механізм довгострокової адаптації до нових умов. Релокація сприяє розвитку регіонів, які приймають підприємства, шляхом залучення інвестицій та створення нових робочих місць.

6. Необхідність інтеграції міжнародного досвіду. Використання кращих практик із країн, які мають успішний досвід управління релокацією бізнесу, може значно посилити ефективність української фінансової екосистеми. Зокрема, це стосується довгострокових програм фінансування та стійкості бізнесу.

Загалом, стаття підкреслює важливість комплексного підходу до підтримки релокованих підприємств, що включає фінансову, адміністративну та інфраструктурну підтримку. Отримані висновки можуть бути корисними для урядових установ, міжнародних організацій та бізнес-спільноти для розробки стратегій забезпечення економічної стабільності в умовах сучасних викликів.

Література

1. Carlson Eleanor (2019). «Sustainability in Financial Markets.» — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.springer.com/gp/book/9783030115990>;
2. Demirgüç-Kunt Richard (2020). «The Role of Financial Systems in Development.» — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://doi.org/10.1596/1813-9450-9395>;
3. Goodhart Charles (2018) «Financial Ecosystems: A Macroeconomic Perspective.» — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.routledge.com/Financial-Ecosystems-A-Macroeconomic-Perspective/Goodhart/p/book/9781138489016>;
4. Stiglitz Joseph (2017). «Globalization and Its Discontents Revisited.» — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.norton.com/books/9780393355161>;
5. Гриценко, А. (2021). «Фінансова екосистема та її вплив на сталий розвиток регіонів.» — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/35050/1/%D0%A1%D1%83%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%>

B1 %D0 %BB %D0 %B8 %D0 %B2 %D1 %96 %D1 %81 %D1 %82 %D1 %8C %20 %D1 %84 %D1 %83 %D0 %BD %D0 %BA %D1 %86 %D1 %96 %D0 %BE %D0 %BD %D1 %83 %D0 %B2 %D0 %B0 %D0 %BD %D0 %BD %D1 %8F %20 %D0 %BC %D0 %BE %D0 %B4 %D0 %B5 %D0 %BB %D0 %B5 %D0 %B9 %20 %D1 %84 %D1 %96 %D0 %BD %D0 %B0 %D0 %BD %D1 %81 %D0 %BE %D0 %B2 %D0 %B8 %D1 %85 %20 %D1 %81 %D0 %B8 %D1 %81 %D1 %82 %D0 %B5 %D0 %BC %20 %D0 %B2 %20 %D1 %83 %D0 %BC %D0 %BE %D0 %B2 %D0 %B0 %D1 %85 %20 %D0 %B3 %D0 %BB %D0 %BE %D0 %B1 %D0 %B0 %D0 %BB %D1 %96 %D0 %B7 %D0 %B0 %D1 %86 %D1 %96 %D1 %97.pdf;

6. Суловська Олена (2020). «Адаптивність фінансових систем у кризових умовах.» — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/50035/1/%D0%94%D0%97%D0%AE%D0%91%D0%9B%D0%AE%D0%9A.PDF>;

7. Офіційний сайт Міністерства економіки України — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://me.gov.ua/News/Detail?id=434006ec-2c8f-4a51-a54c-6f7d7ebefc36&lang=uk-UA&title=dostupniKrediti5-7-9>;

8. Офіційний сайт Міністерства фінансів України — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/2024/05/30/127999172/>;

9. Офіційний сайт Міністерства фінансів України — [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_za_chas_dii_voennogo_stanu_pidpriiemtsi_otimali_60_317_kreditiv_na_2375_mlrd_grn_za_programoiu_dostupni_krediti_5-7-9-4780;

10. Офіційний сайт урядової програми «MAKE IN UA: Relocation» — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://relocation.gov.ua/>;

11. Сайт — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://agrotimes.ua/agromarket/yebrr-ponovlyuye-grantovu-programu-dlya-relokacziyi-pidpriyemstv/>;

12. Сайт — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://agro.dn.gov.ua/relokatsiya-pidpriyemstv-agropromislovogo-kompleksu-donechchini-na-teritoriyu-lvivskoyi-oblasti/>.

13. Сайт — [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://jurliga.ligazakon.net/news/222884_praktika-restrukturizats-kreditnikh-zobovyazan-pd-chas-vyni-shcho-yak--koli;

14. Сайт — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2023>.

15. Barseghyan, A., & Tepluk, M. A. (2023). Theoretical aspects of relocation program development. *Economics and Entrepreneurship*, (51), 15–29. https://doi.org/10.33111/EE.2023.51.BarseghianA_TeplukM

16. Tepluk, M., & Fomenko, B. (2025). The global dimension of business relocation in the context of antifragility: Entropic processes, digital transformation and sustainable development. *Scientific Notes*, 38(1), 238–248. http://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.19.131.137

17. Tepluk, M., Polishchuk, Y., Fomenko, B., Bortnik, A., Domina, O., & Matsola, S. (2024). An entropic perspective on business relocation in the context of sustainable development. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(54), 421–439. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4248>

18. Tepluk, M., Sahaidak, M., Fomenko, B., Petrishyna, T., Fokina-Mezentseva, K., & Vasyliiev, I. (2023). Managing of responsible consumption and sustainable production enterprises in the glocalization conditions. *Acta Innovations*, (48), 75–91. <https://doi.org/10.32933/actainnovations.48.6>

19. Tepluk, M. A., & Fomenko, B. O. (2023). Glocalization development: Stakeholder collaboration in regional ecosystems to support relocated businesses. *Strategy of Economic Development of Ukraine*, (53), 34–49. <https://doi.org/10.33111/sedu.2023.53.034.049>

References

1. Barseghyan, A., & Tepliuk, M. A. (2023). Theoretical aspects of relocation program development. *Economics and Entrepreneurship*, (51), 15–29. https://doi.org/10.33111/EE.2023.51.BarseghianA_TepliukM
2. Carlson, E. (2019). *Sustainability in financial markets* [Electronic resource]. <https://www.springer.com/gp/book/9783030115990>
3. Demirgüç-Kunt, R. (2020). *The role of financial systems in development* [Electronic resource]. <https://doi.org/10.1596/1813-9450-9395>
4. Goodhart, C. (2018). *Financial ecosystems: A macroeconomic perspective* [Electronic resource]. <https://www.routledge.com/Financial-Ecosystems-A-Macroeconomic-Perspective/Goodhart/p/book/9781138489016>
5. Stiglitz, J. (2017). *Globalization and its discontents revisited* [Electronic resource]. <https://www.norton.com/books/9780393355161>
6. Grytsenko, A. (2021). Financial ecosystem and its impact on regional sustainable development [Electronic resource]. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/35050/1/...>
7. Suslovskaya, O. (2020). Adaptability of financial systems in crisis conditions [Electronic resource]. <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/50035/1/...>
8. Ministry of Economy of Ukraine. (n.d.). *Affordable loans 5-7-9 %* [Electronic resource]. <https://me.gov.ua/News/Detail?id=434006ec...>
9. Ministry of Finance of Ukraine. (2024, May 30). *News* [Electronic resource]. <https://minfin.com.ua/ua/2024/05/30/127999172/>
10. Ministry of Finance of Ukraine. (n.d.). *Enterprises received 60,317 loans totaling UAH 237.5 billion under the «Affordable Loans 5-7-9 %» program* [Electronic resource]. <https://mof.gov.ua/uk/news/...>
11. Government relocation program «MAKE IN UA: Relocation». (n.d.). [Electronic resource]. <https://relocation.gov.ua/>
12. AgroTimes. (n.d.). *EBRD renews grant program for business relocation* [Electronic resource]. <https://agrotimes.ua/agromarket/yebrr-ponovlyuye...>
13. Donetsk Regional State Administration. (n.d.). *Relocation of agro-industrial enterprises of Donetsk region to Lviv region* [Electronic resource]. <https://agro.dn.gov.ua/relokatsiya-pidpriyemstv...>
14. LigaZakon. (n.d.). *Practice of credit obligations restructuring during war: What, how and when* [Electronic resource]. <https://jurliga.ligazakon.net/news/222884...>
15. Opendatabot. (n.d.). *Business relocation analytics 2023* [Electronic resource]. <https://opendatabot.ua/analytics/business-relocation-2023>
16. Tepliuk, M., & Fomenko, B. (2025). The global dimension of business relocation in the context of antifragility: Entropic processes, digital transformation and sustainable development. *Scientific Notes*, 38(1), 238–248. https://doi.org/10.33111/vz_kneu.38.25.01.19.131.137
17. Tepliuk, M., Polishchuk, Y., Fomenko, B., Bortnik, A., Domina, O., & Matsola, S. (2024). An entropic perspective on business relocation in the context of sustainable development. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(54), 421–439. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.54.2024.4248>
18. Tepliuk, M., Sahaidak, M., Fomenko, B., Petrishyna, T., Fokina-Mezentseva, K., & Vasyliiev, I. (2023). Managing responsible consumption and sustainable production enterprises in glocalization conditions. *Acta Innovations*, (48), 75–91. <https://doi.org/10.32933/actainnovations.48.6>
19. Tepliuk, M. A., & Fomenko, B. O. (2023). Glocalization development: Stakeholder collaboration in regional ecosystems to support relocated businesses. *Strategy of Economic Development of Ukraine*, (53), 34–49. <https://doi.org/10.33111/sedu.2023.53.034.049>